

Kerkgeschiedenis van Ureterp

De geschiedschrijver Arend Algra citeert in 'De historie gaat door eigen dorp', een Afrikaans boek, 'Schetsen over Bosberg' (= Ureterp). De schrijver, een zoon van de verderop genoemde ds. Van Wageningen, typeert de inwoner van deze streek met: 'almal moet sukkel om siel en liggaam bijeen te hou'. De armoede en de geïsoleerde ligging weerhield de bevolking echter niet om in de middeleeuwen hier al een kapel te bouwen. In een geschrift van de bisschop van Utrecht uit 1315, waarin de kapellen worden genoemd, die bij de kerk van Oldeboorn horen, komt ook 'Urathorp' voor.

Misschien is het wel het oudste geschrift waarin de naam van ons dorp genoemd wordt. De kapel werd later tot parochiekerk verheven en gewijd aan Sint Pieter. De huidige Nederlandse hervormde kerk op Selmien moet al in de 13de eeuw gebouwd zijn.

De pastoor van de Sint Petruskerk te Ureterp, Jacobus Abbaeus, moest in 1567 met vele collega's uit ons gewest de vlucht nemen, omdat hij niet zuiver op de graat was wat de leer betrof. Het is niet bekend of hij na 1580 is teruggekeerd, toen de Spanjaarden verdreven werden en Friesland 'gereformeerd' werd - 80% van de bevolking was overigens nog rooms katholiek. De rooms katholieke eredienst werd op de meeste plaatsen afgeschaft. Het heeft heel lang geduurd voordat deze streek een eigen herder en leraar kreeg. In 1619 betrok Hayo Cornelli de pastorie in Wijnjeterp en hij diende ook Ureterp, Siegerswoude en Duurswoude. Frieschepalen was toen nog geen zelfstandig dorp maar hoorde er wel bij. In 1722 kwam er een splitsing tot stand en kregen Ureterp en Siegerswoude één predikant. Is in het geheim in een gewoon huis nog de rooms katholieke eredienst uitgeoefend?

Er stond een huis aan de Feart, bij de Fûgelhelling, dat de naam 'Paapsche Leere' had.

De Doopsgezinde kerk (mennisten) die in 1661 werd gesticht is later met die van Drachten verenigd. Predikanten bleven hier nooit lang. Het waren bijna allemaal kandidaten die het eerste beste beroep dat ze kregen meestal aannamen. Waarschijnlijk wegens het lage traktement en de geïsoleerde ligging. In de vorige eeuw hebben twee predikanten hier langere tijd de Nederlandse Hervormde Gemeente gediend. Het waren vader en zoon J.C. Fischer: van 1810-1846 en 1846-1869.

In die periode heeft de afscheiding plaats gevonden. Er speelden verschillende factoren een rol bij de afscheiding. Veelbetekenend is bijvoorbeeld dat er in het begin van de vorige eeuw '22 stemgerechtigde plaatsen' in Ureterp waren. De eigenaars van die boerderijen hadden ook het stemrecht in de kerk en bepaalden welke predikant er kwam. Er liep een vrij sterke scheiding, ook in geestelijke ligging, tussen Ureterp-dorp en Ureterp-Vaart. Aan de Vaart woonde de 'import' die met de veen afgravingen hier waren komen wonen. De afscheiding kreeg daar de grootste aanhang.

Door het 'Algemeen Reglement van 1816' kreeg de Nederlandse Hervormde Kerk een synode benoemd door koning Willem I. In de geest van de Franse Revolutie: -Vrijheid, Gelijkheid en Broederschap - regelde de synode de stoffelijke belangen van de kerk. In het belijden en de prediking van de kerk was er vrijheid. Over deze regelingen was veel onvrede, maar het duurde tot 1834 voordat het tot een conflict kwam. Ds. De Cock van Ulrum bestreed de leer van een invloedrijke hoogleraar in Groningen, prof. Hofstede de Groot. In de Groninger richting vierde het mensoptimisme hoogtij.

Vorming van de mens zou veel volkszonden doen verdwijnen. In Christus zag men de ideale alzijdige persoonlijkheid die de predikant aan zijn gemeente mocht verkondigen. Ds. de Cock ging in op het verzoek van kerkgangers uit andere plaatsen om hun kinderen te dopen. In hun eigen kerk konden ze niet met een goed geweten antwoorden op de tweede doopvraag, naar hun erkenning van wat 'in de christelijke kerk alhier geleerd wordt'. Daarom werd ds. De Cock door zijn classis afgezet als predikant. De kerkenraad en gemeente te Ulrum steunden ds. De Cock en tekenden een 'Akte van Afscheiding of Wederkering', waarin zij verklaarden zich af te scheiden van de Nederlandse Hervormde Kerk en terug te keren tot de 'ware' kerk, zoals die leven moest naar haar gereformeerde belijdenis en Dordtse Kerkorde. Op vele plaatsen werd het voorbeeld van Ulrum gevolgd.

Prof. Klaas Schoolland uit Grand Rapids (Amerika) schreef in 1935 een brief met herinneringen aan de afscheiding in Ureterp. Hij had dat als jongen van 8/9 jaar hier meegemaakt.

Enkele citaten uit die brief:

- "De afscheiding was niet een afscheiding van de 'Kerk', maar van de onkerkelijke organisatie van 1816 onder Koning Willem I".
- "De prediking van ds. Fischer te Ureterp was van een 'vader, die alle mensen lief heeft en tracht op te voeden' tot braafheid en deugd, tot vader Edelharts en Brave Hendrikken, zonder Christus, en zonder genade. Vader en moeder konden het niet uithouden. Langzamerhand werden ze er losser van".

In 1857/58 sloot het gezin Schoolland zich aan bij de Afscheidenen in Drachten. Klaas Schoolland haalt enkele herinneringen aan en vertelt dat ze na kerktijd daar bleven in het huis van Oeds en Atsje. "De mensen namen boterhams mee, en Atsje zorgde voor koffie. Zo werd daar de middag doorgebracht. Wat mij daarvan het diepste in de ziel drong, was de geestelijke conversatie van Gods volk omtrent hun dagelijks verkeer met God".

Op 9 februari 1860 gaf de classis Drachten toestemming, "dat te Ureterp een zelfstandige gemeente mag gevestigd worden, gecombineerd met de gemeente Dragten, tot tijd en wijle dat zij zich zelf van een leraar zal kunnen voorzien". Op 4 maart 1860 werd in Ureterp een "Christelijke Afscheiden Gemeente" gesticht. In 1869 werd de naam veranderd in "Christelijke Gereformeerde Kerk". Toen in 1892 de kerken van de afscheiding samen gingen met die van de Doleantie van 1886, onder leiding van Abraham Kuyper, sloot Ureterp zich hierbij aan. De naam werd toen "Gereformeerde Kerk". In Ureterp kwam het niet tot het oprichten van een afzonderlijke Christelijke Gereformeerde Kerk, mede omdat de Gereformeerde Kerk het afscheidingsstempel bleef houden. Kenmerkend is bijvoorbeeld dat in 1896 bezwaren rezen tegen het dopen van kinderen van doopleden. In bepaalde Christelijke Gereformeerde Kerken in het noorden wordt dit nu nog toegestaan.

Ds. De Cock uit Ulrum legde grote nadruk op de verbondsgedachte in de kerkformatie en wilde daarom kinderen van doopleden dopen. In juli 1897 besloot de kerkenraad van Ureterp dat kinderen van doopleden niet meer zullen worden gedoopt en sloot zich aan bij de algemeen geldende regel in de Gereformeerde Kerken.

In 1860 waren er zo'n 40 leden. De eerste kerkdiensten werden gehouden in de schuur van J.B. Schoolland aan de Vaart. Spoedig ging men over tot het bouwen van een kerk en later de pastorie. De eerste predikant werd ds. Vlieg. Een predikant die een groot stempel heeft gedrukt op Gereformeerd Ureterp is ds. Van Wageningen geweest. Hij stond hier van 1877-1907 en onder zijn leiding groeide de kerk van 160 tot 560 leden. De groei kwam niet zozeer door overgangen uit de Nederlandse Hervormde Kerk, maar veel volwassenen lieten zich dopen en traden toe tot de kerk. Grote problemen in die tijd waren de handhaving van de zondagsrust (melk leveren op zondag!) en dronkenschap. Zelfs een ouderling werd geschorst wegens volharding in dat laatste kwaad.

Oók ds. Meedendorp heeft diepe sporen in Ureterp achtergelaten. Hij diende de kerk vanaf 1940 in de moeilijke oorlogsjaren. De Gereformeerde Kerk van Ureterp kwam ook in de strijd om de vrijmaking terecht. In 1946 scheidde de meerderheid van kerkenraad en gemeente zich af van de landelijke organisatie van de Gereformeerde Kerken in Nederland. Deze scheuring heeft droeve sporen achtergelaten omdat de antithese (tegenstelling) ver werd doorgevoerd, deze scheiding bracht in families en er een machtsstrijd ontstond over de bezittingen. De kerk en de pastorie bleven bij de vrijgemaakte gereformeerde groep.

De gereformeerden beriepen weer een eigen predikant en in 1948 werd de houten noodkerk aan de Vaart in gebruik genomen. In 1962 werd ons huidige kerkgebouw aan de Mounestrijtte in gebruik genomen. Vanaf 1960, door de nieuwbouw in ons dorp, is het ledental van de gemeente meer dan verdubbeld. Een positieve ontwikkeling, die echter het gemeentelven een heel ander karakter geeft dan wat ouderen zich nog herinneren van de meer intieme sfeer van het 'houten tsjerkje oan 'e Feart'.

Onze tijd is een andere dan die van 1860 of 1946. Het Algemeen Reglement van 1816 is in 1951 in de Nederlandse Hervormde Kerk vervangen door een nieuwe kerkorde. Het mensoptimisme van de Groninger richting bestaat in die vorm niet meer. Formeel is de weg open voor 'Samen op weg'.

De bevindelijke vroomheid van de afgescheidenen is geen karakteristiek meer van de Gereformeerde Kerken en ook niet van de 'Vrijgemaakt' Gereformeerden.

De armoede en beslotenheid heeft plaats gemaakt voor welvaart en grootschaligheid door auto, televisie en moderne communicatiemiddelen. De geschiedenis kun je niet terugdraaien. Iedere nieuwe generatie moet antwoorden vinden op vragen die haar/zijn tijd stelt. Voor ons de vraag: Hoe blijven we in deze tijd van doorgaande secularisatie trouw aan het belijden van de kerk, trouw in leer en leven aan Gods Woord? Hoe zijn we gemeente van Jezus Christus, levend vanuit Zijn genade?

Lijst van predikanten

De predikanten die onze gemeente vanaf 1860 hebben mogen dienen, zijn:

Ds. P.D. Vlieg	1860 tot 1866
Ds. M. Boon	1866 tot 1867
Ds. C.J.I. Engelbrecht	1869 tot 1871
Ds. J.O. Smit	1873 tot 1875
Ds. G. van Wageningen	1877 tot 1907
Ds. J.H. Beumee	1907 tot 1911
Ds. A. v.d. Vegt	1912 tot 1919
Ds. J.E. Reyenga	1920 tot 1934
Ds. H. Hazenberg	1935 tot 1940
Ds. T.H. Meedendorp	1940 tot 1946
Ds. E. Douma	1947 tot 1962
Ds. A.H. Ley	1962 tot 1966
Ds. C.W. Kempenaar	1967 tot 1972
Ds. E.R.V. Schuddebeurs	1974 tot 1979
Ds. J.J. v.d. Wilden	1983 tot 1986
Ds. A.J. Boersma	1987 tot 1999
Ds. C.J. van den Beukel	1993 tot 1997
Ds. M.S. Voet	2000 tot 2007
Ds. J. v.d. Brink-Dekker	2009 tot heden

Bij de herdenking van het 125-jarig bestaan van onze kerk is een boekje verschenen: "De Oerterper Griffomearden, Geschiedenis van een afscheidingskerk vanaf 1860". Voor geïnteresseerden van harte aanbevolen.

Lijst van kerkelijk werkers

De volgende kerkelijk werkers hebben onze gemeente gediend:

De heer H. Teakema	1988 tot 1992
Mevr. I. van de Beukel	1992 tot 1997
Mevr. E. C. van Dijk	1997 tot 1998
De heer J. Drent	1998 tot 2000
Ds. Bouma	2001 tot 2005 (voor het ouderenpastoraat)
Mevr. A. Bhagwandas-Oosterloo	2005 tot 2006 (vervanging mevr. R. de Vries-Martini)
Mevr. G. Kasper-Holwerda	2006 tot 2009 (voor het ouderen- en crisispastoraat)
Mevr. R. de Vries-Martini	2000 tot heden